

RICARD PÉREZ CASADO

Mediterrània, ara

Què és això de la Mediterrània? La pregunta per cert és ben mediterrània, o almenys pot inscriure's dins d'una de les tradicions mediterrànies més acostades a nosaltres, l'escepticisme. Ho recorde a propòsit d'algunes iniciatives dels anys vuitanta a València, de la perspicaç i amable objecció de Joan Fuster.

Per a moits la Mediterrània és, senzillament, la mar. I la mediterraneïtat, si n'hi ha, una mena d'entelèquia, o amb bona voluntat un referent inevitable, com el dia i la nit. Sense arribar als excessos de L. Durrell en definir Grècia com "un pensament sense límits precisos", la veritat és que la Mediterrània és, a més d'un espai reduït en termes geogràfics, un niu de contradiccions, d'enfrontaments salvatges i de fronteres impermeables. Durant segles, i per tant dins les memòries dels seus habitants actuals.

Les preguntes, i els fets, es corresponen amb bona part de la realitat. Només amb bona part. El temps històric s'ha accelerat. Les relacions de dominació del passat han desaparegut. Les migracions humanes sobrepassen els límits dels estats, dels estats de pensament, i les fronteres de les intoleràncies socials, culturals, religioses.

Per si faltava alguna cosa, en especial respecte dels passats incrits en les memòries col·lectives, els fluxos d'informació ragen en abundància, més en el sentit nord-sud que no a l'inrevés. I els veïns que s'ignoraven –encara ho fan, val a dir– ara coneixen, o almenys veuen, què passa de l'altre costat. O simplement, s'ho contenen, en vella tradició comuna a tots els pobles de la vella mar; s'ho contenen perquè o viatgen, o tenen qui ho fa, impel·lits la immensa majoria per les persecucions, per la gana o la necessitat, o per tots tres motius.

Les preguntes, i els fets, tenen especial repercussió a ca nostra, en la mesura que l'objecció fusteriana ens posava en guàrdia: si no hi ha, clarament en el cas valencià, una consciència d'identitat pròpia, què fem barrejant-hi un nou discurs que tampoc té a veure amb els estats tal com els coneixem ara? Són els fets, aduïts alguns, i de més nous, que fan necessària la perspectiva mediterrània per a

“Els darrers vint anys prou fronteres que crèiem intangibles s'han diluït. Les regions i nacionalitats es conformen com a nous espais de referència”

tots els pobles que es pengen de les seues ribes.

Els darrers vint anys prou fronteres que crèiem intangibles s'han diluït. La Unió Europea, cert, la formen els estats. Encara. D'una manera progressiva, fins i tot amb l'aparició de nous petits estats, les anomenades regions i nacionalitats, a l'estil d'Espanya, es conformen com a nous espais de referència, no ja geogràficament o lingüística i cultural, sinó com a elements polítics i socials emergents, el paper dels quals a l'era global, com les ciutats altrament, serà rellevant. Ho és de fet. Ho havíem intuït, d'on l'encert també de l'escepticisme tan nostre.

L'accessibilitat a les comunicacions, la permeabilitat de les fronteres, i l'allau humana imparabile, han convertit els nostres països, els del nord de la vella mar, en societats més complexes encara, tant com a la complexitat de la globalització s'hi ha afegit la multiculturalitat. A la diversitat lingüística, tan costosament edificada en el cas espanyol, li ha sobrevingut la més complexa de les noves llengües dels nous conciutadans, a què s'afegeix la diferència cultural, de costums, d'identitat i de religió. Factor aquest últim que crèiem relegat, en la nostra tradició de modernitat recent recuperada el darrer quart del segle XX.

I no només hi ha la presència dels “altres mediterranis”, també hi són les relacions econòmiques, de nord a sud, per damunt dels antics marcs de relació subordinada, colonial. Les produccions agrícoles, del tèxtil, del moble o la pell, “tradicionals” a aquest costat, i “artesans” a l'altre, han sofert pregones transformacions, de tal manera que la interdependència, amb independència dels valors culturals, esdevé la norma. I no no-

més pels peixos, que també. Els mercats s'han acostat més de pressa que no les relacions polítiques o socials.

Justament, la incomprensió de l'“altre”, o els reflexos d'un passat miserablement imperial i escarransit, ha provocat moltes friccions innecessàries, i ha retardat un abordatge directe i transparent dels problemes que la interdependència provoca. Així, les aventures del Govern Aznar respecte del Marroc, i l'esperpent del “Julivert”, no ajuden al conflicte entre les cultures, o l'expansió del terror, que exigeixen més que mai l'esforç del diàleg per establir bases comunes, còmplices i d'igual a igual entre totes les parts per tenir seguretat, benestar i riqueses compartides en benefici de tots.

Hi ha més encara. La Unió Europea ha fet un gran pas endavant, cap a l'Est. Hi roman la discussió de la naturalesa històrica dels pobles europeus, la temptació fins i tot d'una identitat religiosa a escala europea, la cristiana, enfront de la tradició republicana, laica. En aquest context, les consideracions sobre la multiculturalitat vénen a tomb, de Turquia al Magrib, i ens haurem d'espavilar per tenir una presència activa des del sud, que compense tant el camí de l'Est com la permanència d'un vincle transatlàntic que d'ençà de l'Iraq s'ha vist reforçat.

Uns nous equilibris en què les institucions pròpies, autonòmiques i locals, poden ajudar a fer bascular la resta de les institucions, en aquest cas estatals, en profit d'unes relacions normals, com ho són de fet i, en bona part, les relacions socials. No exemptes dels brots xenòfobs i ignorants, davant els quals hem de mantenir-nos en guàrdia. És a dir, davant el raonable escepticisme –que per ser-ho, ja ho és, de raonable–, una agenda social i política activa.

És el que ens proposem a l'Institut Europeu de la Mediterrània, com exemple primer de cooperació interna entre administracions central, autonòmica i local, i sempre amb tots els pobles tan diversos i tanmateix tan pròxims, fins i tot els veïns.

Ricard Pérez Casado és president de la Comissió Delegada de l'Institut Europeu de la Mediterrània